

HANA HRACHOVÁ,

MĚSTSKÁ SPRÁVA V ROKYCANECH A JEJÍ PŘEDSTAVITELÉ V LETECH 1573-1699.

Disertační práce. Katedra pomocných věd historických a archivního studia, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Praha 2007. Stran 243 a 5 příloh (o 83 stranách).

posudek oponenta

Hana Hrachová předkládá v posuzované disertační práci výsledky zevrubného pramenného studia problematiky městské správy v západočeském městě Rokycanech. S využitím dochovaných úředních knih i aktového materiálu archivního fondu Archiv města Rokycany (I. a II. oddělení), dále tří fondů rokycanských cechů, příslušných či souvisejících fondů Národního archivu, sbírky matrik Státního oblastního archivu v Plzni, dvou sbírek Archivu Národního muzea a jedné úřední knihy z Archivu hlavního města Prahy podává takřka úplný obraz struktury, fungování a personálního složení městské správy v Rokycanech v období, které je relativně dobře doloženo dochovanými písemnými prameny a které je zároveň významné z důvodu zásadních politických a sociálních změn, k nimž v jeho průběhu došlo v českém království. Konkrétní časové vymezení rozsahu práce lety 1573-1699 není výslovně zdůvodněno. Z údajů v úvodu a dále ve výkladových kapitolách je nicméně patrné, že rokem 1573 začíná řada dochovaných knih purkmistrovských počtů a notulářů městské korespondence, ale také více než desetiletý proces jednání o povýšení Rokycan na královské město. Pro ukončení výkladu rokem 1699 jsem konkrétní zdůvodnění v textu nenalezl.

Výchozí autorčinou motivací je potřeba zpracování „ucelených dějin“ města Rokycan, pro jejichž raně novověkou etapu by předložená disertace měla být „základem“ (s. 6) či „základní prací“ (s. 21). V textu klasicky členěném do úvodu, čtyř velkých kapitol (s mnoha podkapitolami) a stručného závěru a doplněném pěti rozsáhlými přílohami M. Hrachová přináší značné množství původních poznatků a informací. Nezbytná vstupní kapitola o stavu, metodických přístupech, výsledcích a možnostech, k nimž se dopracovalo dosavadní bádání, přehledně a vcelku logicky charakterizuje podstatné výsledky českého a zčásti i zahraničního (polského a švédského) studia daného tématu, a také dosavadní literaturu věnovanou různým stránkám historie Rokycan (s. 7-21). Nepouští se však do hlubšího kritického rozboru či hodnocení titulů, jež uvádí; spokojuje se pouze s konstatováním, která témata či problémové okruhy autorku hlouběji zaujaly. Rovněž podkapitola nazvaná Stav pramenů (s. 22-32) spíše než kritickým rozbohem je přehledným výčtem archivních fondů a sbírek, jež byly v práci využity. Zejména v části věnované pramenům ze SOkA Rokycany

však prozrazuje nepochybnou autorčinu erudici, konkrétní archivářskou zkušenost, bezpečnou orientaci, úplný přehled a hloubku proniknutí do podstaty materiálu.

Vlastní výklad o problematice městské správy je podán na pozadí přehledu dějin města v epoše raného novověku, jemuž Hrachová věnuje samostatnou dvacetistránkovou kapitolu (s. 33-52). Je nutno ocenit, že není pouhým kompilačním přehledem, nýbrž přináší řadu původních konkrétních informací a zajímavých podrobností. Ty jsou východiskem pro následující detailní a vyčerpávající rekonstrukci struktury, mechanismů, dílčích proměn a konkrétního personálního obsazení rokycanské městské samosprávy. Ve dvou hlavních kapitolách své práce (Městská správa v letech 1573-1699, s. 53-121; Představitelé městské správy, s. 122-199) probírá H. Hrachová postupně složení a obnovy městských rad, roli purkmistrů a primasů, skladbu a funkci sboru obecních starších, postavení císařských rychtářů (od r. 1623), význam městských písařů a strukturu i poslání nižších městských úřadů. Poté přechází k systematickému přehledu personálního obsazení úřadů a funkcí v rokycanské samosprávě. Zabývá se profesním složením a majetkovými poměry členů rad, obecních starších a městských úředníků, jejich vzdělanostní úrovní, náboženskou orientací, společenskou prestiží a problémem nobilitací, rodinnými vazbami a vymezením „radní vrstvy“, která ovládala město.

Lze konstatovat, že M. Hrachová ve svém výkladu demonsturuje téměř všechny modalit a možnosti historiografického využití dochovaných městských knih a dalších archivních pramenů. Ke svým závěrům dospívá na základě zevrubného rozboru forem i obsahu příslušných dokumentů (zápisů), dobových právních zvyklostí i celkové správní praxe v královských městech 16. a 17. století. Práce v tomto ohledu přináší důkladný přehled všeho, co se dotýká problematiky městské správy, a pokud jde o Rokycany, obsahuje úctyhodné množství poprvé zde publikovaného faktografického historického, správněhistorického a kulturněhistorického materiálu. Její závěry týkající se mechanismů a vývojového trendu městské správy, majetkoprávních poměrů i kulturněhistorických aspektů života měšťanů královského města Rokycan jsou podloženy a přesvědčivé. Jde o výsledky přínosné a v mnohém doplňující dosavadní znalosti o této problematice i obecněji o kultuře a životním stylu raně novověkého měšťanstva. Podstatnou součástí práce, která zvyšuje její poznávací hodnotu, je pět rozsáhlých příloh, které přinášejí rekonstrukci složení 117 městských rad a 55 sborů obecních starších, abecední přehled členů rad v letech 1573-1699 s údaji o jejich profesi, vzdělání, původu, zastávaných funkcích atd., dále tabulku četnosti zastávání funkcí jednotlivými osobami, přehled zastávání nižších úřadů členy městské rady a konečně tabulkové přehledy kariérního vzestupu vybraných příslušníků „radní vrstvy“.

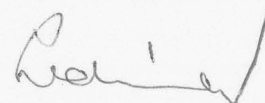
Formální stránka práce je na dobré úrovni a celkově působí příznivým dojmem. Vědecký aparát je standardní a bez závažných nedostatků (pouze snad zařazení několika kolektivních děl a edic v seznamu literatury k písmeni „k“ s uvedením zkratky „Kol.“ jako

autora není zcela obvyklé – bývají řazeny pod první písmeno názvu díla, nebo jména vedoucího autorského kolektivu resp. hlavního editora). Struktura práce je členitá a dosti náročná na sledování autorčiny koncepce v záplavě faktů a detailů, výsledný tvar však je bezpochyby odborně i metodicky zvládnut. Jazyk a styl výkladu je přiměřený tématu, jasný a plně srozumitelný. Vystává pouze jedna závažnější formální připomínka: obsah zařazený na začátku disertace je příliš lakonický a nevystihuje zcela strukturu práce. Uvádí jen hlavní kapitoly a součásti (přílohy) práce, nikoli podkapitoly a dílčí oddíly, i když práce je takto dále členěna a podkapitoly a oddíly jsou v textu samém náležitě vyznačeny tučnými titulky (v případě podkapitol jsou dokonce i číslovány systémem desetinného třídění). Toto přílišné zestručnění obsahu zbytečně ztěžuje orientaci v obsáhlém textu.

Závěr:

V předložené disertační práci autorka vyčerpala prakticky všechny známé prameny a své speciální téma zvládla do nejmenších podrobností. V posuzovaném textu o něm sice pojednala popisně analytickým způsobem a metodou detailního výčtu doprovázeného množstvím konkrétních dokladů, nicméně s přiměřeným nadhledem a s přehledem o aktuálním širším kontextu českého a středoevropského bádání o vývoji městské správy i o kultuře a životním stylu raně novověkého měšťanstva. Bez ohledu na možnou diskusi o některých metodických postupech, o vypovídacích možnostech a hranicích výzkumu městských knih, popřípadě o obecnější platnosti a možnosti zobecnění závěrů, k nimž autorka dospěla, je možno konstatovat, že posuzovaná práce přináší podstatné badatelské výsledky, je ve svých vývodech podnětná a prokazuje mimo jakoukoli pochybnost odbornou erudici H. Hrachové i její připravenost k náročnějším vědeckovýzkumným úkolům. Přes omezení na jediné město a pouhé náznaky širší komparace či širšího zobecnění poznatků považuji proto disertaci za úspěšnou a vyhovující všem požadavkům. Doporučuji, aby byla připuštěna k obhajobě a stala se základem řízení o udělení doktorátu.

V Praze dne 30. května 2007

Doc. PhDr. Václav Ledvinka, CSc.